

Ieder kwartaal peilen VKW Limburg en UNIZO Limburg naar het aanvoelen van de Limburgse ondernemers en bedrijfsleiders over de economische gang van zaken in de bedrijven. De resultaten van deze bevraging worden verwerkt tot één globaal cijfer: de Polsslag Ondernemend Limburg (POL).

Polsslag Ondernemend Limburg januari 2024: **-6,7**

Limburgs ondernemersvertrouwen kachelt achteruit

Teleurstellend laatste kwartaal...

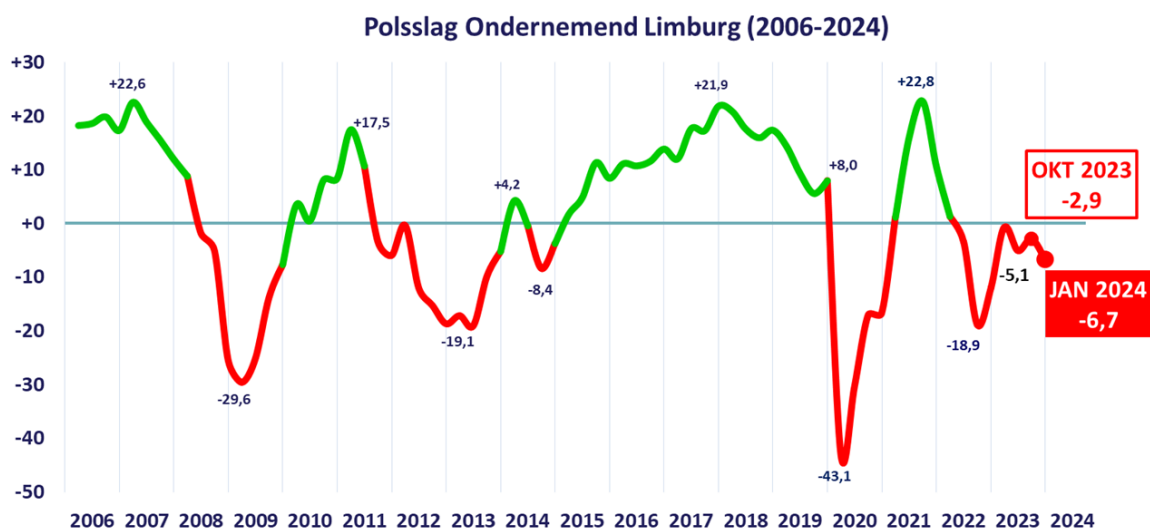
Q4 krijgt **slechtste** evaluatiescore van alle kwartalen in **2023** mee
Voor het eerst in bijna drie jaar rapporteren Limburgse bedrijven **dalende tewerkstelling**
Malaise bij de productiebedrijven versterkt nog
Kmo's voelen vandaag de **grootste klappen**
Dienstenbedrijven en ook **bouw sterkhouders**

...en nog geen verbetering in het vooruitzicht voor start 2024

Verwachte negatieve evolutie omzet en **investeringen zorgwekkend**
Aanwervingsintenties wel terug **overeind** voor Q1
Detailhandel meest **zwartgallig** over jaarstart, **groothandel** ziet **wolken samenpakken**
Licht positivisme houdt alleen stand bij **grootste bedrijven, diensten en bouw**

VKW Limburg en UNIZO Limburg:

“Stop met onszelf in de voet te schieten. Foute indexberekening die nog sneller tot hogere lonen dan buitenlandse concurrenten leidt, moet onmiddellijk rechtgezet.”

Bij de start van het nieuwe jaar 2024 toont het ondernemersvertrouwen in Limburg weinig tekenen van herstel. Dat blijkt uit de Polsslag Ondernemend Limburg (POL), de bevraging waarmee VKW Limburg en UNIZO Limburg ieder kwartaal polsen naar het aanvoelen bij de Limburgse ondernemers over de economische gang van zaken. Integendeel, na de lichte stijging in oktober, kachelt het sentiment bij de Limburgse ondernemers opnieuw achteruit tot het laagste niveau in vier kwartalen met een daling van de POL voor januari tot **-6,7**. De gestelde hoop van een verbetering in het vierde kwartaal kwam er met een evaluatiecijfer van **-6,2** niet en de prognosetrend voor het eerste kwart van 2024 is met **-7,2** zelfs (licht) verder neerwaarts gericht. Wat erop duidt dat de Limburgse bedrijven de komende maanden nog geen echt positieve wending voor de Limburgse economie zien.

De reden waarom het **afgelopen kwartaal** een pak **teleurstellender** was dan door de Limburgse bedrijven drie maanden geleden gehoopt, ligt enerzijds in een **kink in de kabel** inzake de **verbetering** van de nog altijd erg negatief noterende winstmarges. Maar meer nog in een **negatieve evolutie** inzake tewerkstelling: voor het eerst in bijna drie jaar rapporteerden de Limburgse bedrijven in **globo een daling van het personeelsbestand** (meer bedrijven met een daling dan met een stijging). Voor het **eerste kwartaal van 2024** lijkt dit zich echter weer te herstellen en willen **weer meer bedrijven aanwerven**. Dat kan niet gezegd worden van de **zorgwekkend negatieve intenties** op vlak van investeringen die, samen met een eveneens **negatief duikende indicator** op vlak van omzet en een **verder sputterende export**, dan weer debet zijn aan de nog **verslechterende vooruitzichten** voor de start van 2024.

Een analyse van de POL-cijfers volgens SECTOR toont aan dat de **malaise** bij de productiebedrijven **nog versterkt, zonder geloof op verbetering** in het eerste kwartaal. Toch zijn de bedrijven in de detailhandel **nog negatiever** dan de maakbedrijven over de **nabije toekomst**. Vond de groothandel voor het voorbije kwartaal nog enigszins aansluiting bij de best presterende sectoren, dan zien zij voor de **start van 2024 ook steeds meer wolken samenpakken**. De bouwsector zorgt daarentegen voor de **meest opvallende tendens** met een **positieve evaluatie** van het laatste kwartaal van het afgelopen jaar en **status quo vooruitzichten**. Maar de dienstensector is vandaag duidelijk **in lead**. Hoewel iets minder positief in zijn evaluatie, is het de enige sector waar de **vooruitzichten duidelijk crescendo** gaan.

Naar **GROOTTEKLASSE** gekeken valt op dat de kleine bedrijven (<20 werknemers) het **voorbije kwartaal een stuk beter** evalueerden, maar dat de **vooruitzichten niet op dat elan verder** gaan. De Limburgse KMO's (20-99 wn's) kenden een **erg moeilijk jaareinde**, maar zien toch wat **verbetering in het vooruitzicht**. Dat is vooral voor de bedrijven met 20-49 wn's zo, hun collega's met **50-99 wn's** voelen vandaag de **zwaarste klappen van allemaal**. De grote bedrijven (100-249 wn's) rapporteren als enige grootteklasse een (veel) **minder goed afgelopen kwartaal én verder nog achteruitboerende vooruitzichten**. De grootste bedrijven (250 wn's of meer) zijn dan weer de **enigen** waar het **licht positivisme** ook **standhoudt** omtrent het **komende kwartaal**.

Ruben Lemmens, gedelegeerd bestuurder VKW Limburg: *“Ondanks de grote veerkracht en doorgedreven inzet van onze ondernemers en bedrijven, slagen we er na de schok van de energie- en daaruit volgende inflatiecrisis in 2022, maar niet in om uit echt uit het dal te kruipen. Voor het eerst zien we bij de POL al een jaar lang geen echte tendens, maar blijven we steken op een relatief laag en negatief niveau. Zoals bij de Processie van Echternach: telkens het wat beter gaat volgt weer een terugslag, waardoor het afgelopen kwartaal zelfs het minst goede was van het hele jaar 2023. Tegelijk zien we dat traditionele koptrekkers als middelgrote KMO’s, productiebedrijven en zelfs de groothandel het moeilijker heeft, zonder veel uitzicht op verbetering. Bovendien geven bedrijven aan nog eerder te knippen in hun investeringen dan in personeel. Vraag die zich hierbij stelt is hoe lang dit houdbaar is voor de sterkhouders van vandaag, de dienstensector en de bouw, met elk ook hun eigen uitdagingen. Dat we zo lang op een relatief laag niveau blijven hangen, duidt er vooral op dat er echt wel iets fundamenteel fout zit met onze concurrentiekracht.”*

Bart Lodewyckx, gedelegeerd bestuurder UNIZO Limburg: *“Dringende actie is nodig. Heel wat recepten voor een fundamentele wake-up call van onze concurrentiekracht zijn nochtans gekend. Op Europees vlak kan het pas gestarte voorzitterschap van ons land hopelijk een basis leggen om te komen tot een concurrentieel beleid. We pleiten alvast voor een competitiviteitstest die consequent de impact van nieuwe Europese wetgeving inschat – zeker qua rapporteringsverplichtingen. In eigen land hopen we dat de realiteit van de verkiezingen niet zal leiden tot nog meer standstill dan anders. Een cruciale wens die ook al jaren op onze beider nieuwjaarsbrief staat, is een hervorming van de automatische loonindexering. En daarvoor moeten we niet langer wachten tot morgen met wat we vandaag kunnen doen.”*

Ruben en Bart:

“Zou het niet, zowel voor het klimaat als voor onze economie, duurzamer zijn om alle fossiele brandstoffen te weren uit de indexberekening. Dit heeft een matigend effect op de loonontwikkeling tijdens een energieschok en spoort bovendien volledig met het beleid om het verbruik van fossiele brandstoffen af te bouwen. Sowieso pleiten we er voor om de methodologie van het opmeten van energie-inflatie accurater te maken. En dit door rekening te houden met bestaande elektriciteitscontracten en dus niet alleen met de nieuwe contracten zoals tot nog toe het geval is. Want die serieuze weeffout leidde tot een grote overschatting die er blijvend toe leidt dat onze bedrijven nóg een stuk sneller hogere lonen moeten betalen dan hun buitenlandse concurrenten dan door het effect van de automatische loonindexering sowieso al het geval is. Laten we stoppen met onszelf in de voet te schieten. Zoiets kan en moet onmiddellijk rechtgezet worden.”

Polsslag Ondernemend Limburg

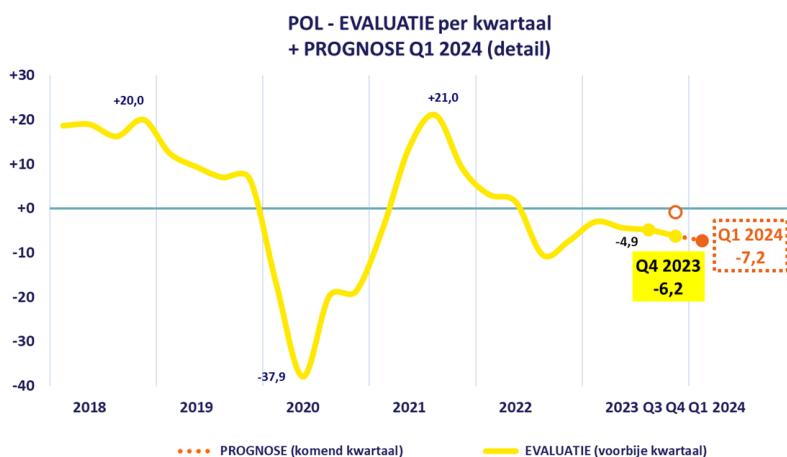
Algemene analyse - januari 2024

POL daalt tot **-6,7**

Na het lichte herstel tot -2,9 voor de Polsslag Ondernemend Limburg in oktober 2023, krijgt het vertrouwen van de Limburgse ondernemers in **januari 2024** een nieuwe knauw met een **daling tot -6,7**. Daarmee kachelt het sentiment bij de Limburgse ondernemers terug achteruit tot zelfs het **laagste niveau in vier kwartalen** en **lukt het maar niet om uit het dal te klimmen** dat in de tweede helft van 2022 werd geslagen door de energie- en inflatiecrisis. Het is dan ook reeds voor het **zevende kwartaal op rij** dat de POL **negatief** rood kleurt. De laatste keer dat een (nog nipte) meerderheid positief gestemd was, dateert immers intussen van april 2022.

Het algemene POL-sentiment wordt zoals steeds gevormd door een combinatie van de evaluatie van het afgelopen kwartaal en de verwachtingen voor het komende kwartaal van de Limburgse ondernemers.

Teleurstellend laatste kwartaal 2023... (-6,2)

Het afgelopen kwartaal blijkt met een **evaluatiescore van -6,2** een pak **teleurstellender** dan door de Limburgse bedrijven gehoopt. Drie maanden geleden was de prognose die werd geuit voor het vierde kwartaal immers met -0,9 weliswaar nog negatief, maar hoopgevend. Van die gehoopte verdere **lichte verbetering blijkt echter niets in huis te zijn gekomen** in het laatste kwartaal van het voorbije jaar. Integendeel, Q4 kreeg zelfs de **slechtste evaluatiescore** mee van alle kwartalen in **2023**, nauwelijks beter dan het laatste kwartaal van 2022.

De **derde daling op rij** van de **evaluatie** van het **voorbije kwartaal** vindt zijn oorsprong hoofdzakelijk in de **negatieve evolutie inzake tewerkstelling** in Q4 (van +2,2 in Q3 naar -3,2) en in mindere mate de verslechtering

apr 2023	jul 2023	okt 2023	jan 2024
-0,8	-5,1	-2,9	-6,7

Q1 2023	Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023
-3,0	-4,4	-4,9	-6,2
+2,8	+10,1	+2,4	+2,3
+1,1	-8,5	-7,2	-6,5
+5,5	+3,1	+2,2	-3,2
+7,9	-0,9	+1,2	+1,3
-32,5	-27,7	-22,9	-25,0

Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q1 2024
+1,4	-5,8	-0,9	-7,2
+12,7	-0,9	+5,0	-3,6
+6,5	-2,0	+0,0	-8,2
+9,9	+4,4	+6,3	+2,9
-3,1	-8,4	-0,3	-4,9
-18,8	-22,1	-15,3	-22,5

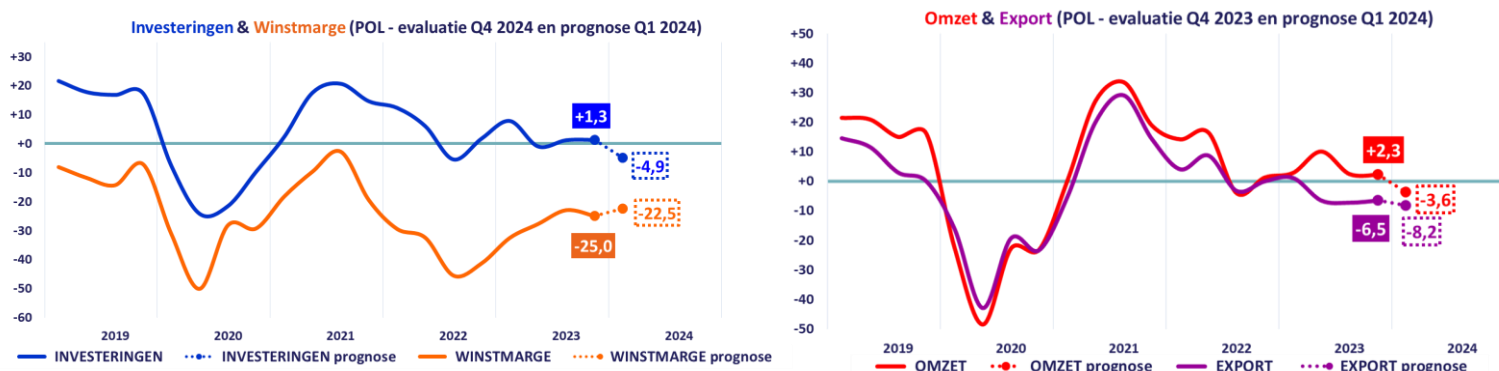

van de evolutie van de winstmarges. **Voor het eerst in bijna drie jaar** rapporteerden de **Limburgse bedrijven** in Q4 2023 **in globo een achteruitgang van hun personeelsbestand**. Het was immers al van het **eerste kwartaal van 2021 geleden** dat er nog méér Limburgse bedrijven een daling van het aantal personeelsleden aangaven, dan dat er in hetzelfde kwartaal bedrijven een stijging van het personeelsbestand lieten optekenen.

De geleidelijke **verbetering van de winstmarges** sinds het diepe dal van midden 2022 (-45,2) werd in het laatste kwartaal van 2023 onverwacht (prognose was -15,3) **gestuit** met een terugval van -22,9 in Q3 naar -25,0. De POL-winstindicator blijft daarmee **problematisch laag** noteren. De **overige POL-indicatoren** bleven bij de evaluatie van het voorbije kwartaal **nagenoeg status quo**. **Omzet** (+2,3) en **investeringen** (+1,3) bleven daarbij beide **zeer nipt in de plus** noteren. **Export** bleef **duidelijk in de min**, maar vertoonde wel een **zeer lichte verbetering** van -7,2 naar -6,5.

... maar geen verbetering in het vooruitzicht in eerste kwartaal 2024 (-7,2)

De **vooruitzichten** voor het komende kwartaal zetten nog een klein **stapje verder... achteruit naar -7,2**. De Limburgse ondernemers blijven dus **erg beducht voor de nabije toekomst**. Ze **blikken** daarmee immers best een **stuk negatiever vooruit dan drie maanden geleden**, toen er met -0,9 toch wat hoop gloorde aan de einder.

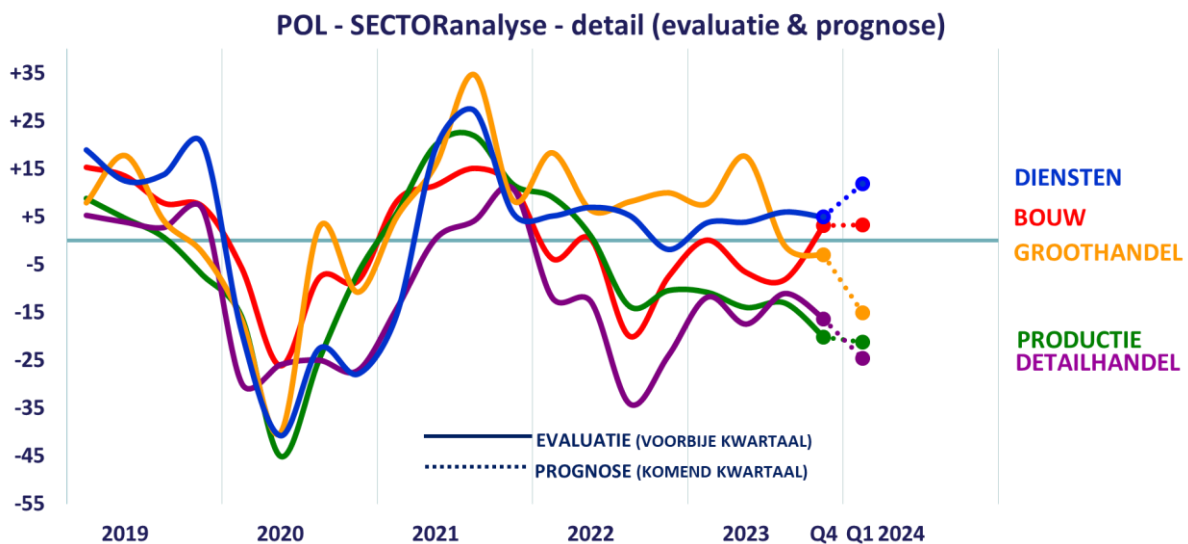
Verontrustend is niet alleen dat de **vooruitzichten** voor **omzet** redelijk fors achteruitgaan en met -3,6 zelfs **voor het eerst in zes kwartalen in negatieve wateren** lijken te zullen verzeilen (-3,6). Ook de prognose voor **export** gaat **verder de verkeerde kant op** tot -8,2. Minstens even **zorgwekkend** blijft bovendien dat een overtal van Limburgse bedrijven de komende maanden verder lijkt te gaan **beknibbelen op investeringen** (-4,9). Terwijl 28% minder wil gaan investeren in Q1, is slechts 23% van plan dat juist meer te gaan doen. **De investeringsintenties staan daarmee al zeven kwartalen na mekaar in de min**.

De **intenties inzake tewerkstelling** kleuren voor het komende kwartaal met +2,9 wel **terug positief** groen, ondanks de dip onder nul die we zagen aan het eind van 2023. Voor Q1 2024 willen dus **weer meer bedrijven aanwerven** (21%) dan dat er zijn die willen inbinden op vlak van personeel (18%). Ondanks de terugval in het voorbije kwartaal blijft er ook **bij iets meer bedrijven hoop** dat de **winstmarge** het komende kwartaal - een beetje - kan **verbeteren**, zelfs al blijft een **ruime meerderheid hierover negatief** (-22,5).

SECTORANALYSE

▪ PRODUCTIEBEDRIJVEN van -11,6 naar **-20,7**: malaise versterkt zicht nog

De **malaise** in de Limburgse **productiesector** houdt aan en **versterkt zich nog** met een evaluatiescore van -20,1 voor het laatste kwartaal van 2023 en zelfs nog **lagere vooruitzichten** (-21,2) voor Q1. Voor het **eerst sinds de financiële crisis 2008-2009** tekenen de maakbedrijven **daarmee twee kwartalen na elkaar voor de slechtste negatieve score van alle sectoren**. Bovendien noteert de sector al **zes kwartalen naeen** duidelijk **negatief** (tussen -10 en -14), maar met de -20,2 voor het laatste kwartaal van 2023 is er daar duidelijk nog een **zure laag bovenop** gekomen. In zowel het voorbije als het volgende kwartaal blijven **alle indicatoren sterk negatief**, waarbij opvalt dat vooral **tewerkstelling** (van -2,6 naar -15,8), **investeringen** (-6,4 naar eveneens -15,8) en **winstmarge** (-25,6 naar -36,8) voor de **negatieve versnelling** zorgen. In de vooruitzichten schemert helaas **nergens hoop op fundamentele verbetering** in Q1 of het moet zijn dat de detailhandel nog dieper gaat in zijn vooruitblik...

▪ DETAILHANDEL van -8,5 naar **-20,5**: meest negatief over komend kwartaal

Met het positieve nieuws voor de sector van de detailhandel dat het voor het laatste kwartaal met een evaluatiescore van -16,1 **opnieuw geen hekkensluiter** bleek, is dan ook **alle goede nieuws verteld**. De indicatoren voor export en investeringen mochten dan enigszins verbeteren, deze voor **omzet** (-24,6) en **tewerkstelling** (-17,5) gingen in het laatste kwartaal **sterk de verkeerde kant op**. Drie maanden geleden ging een duidelijke meerderheid van de detailhandelsbedrijven nog uit van bijkomende aanwervingen (+13,6). De **vooruitzichten** voor **omzet** worden echter voor het eerste kwartaal met -41,0 **nog een stuk zwartgalliger**. Doordat ook een stop gezet wordt op investeringen (-23,1) en de winstvooruitzichten onderuitgaan tot -48,7, is de detailhandel het **meest negatief gestemd over de toekomst**.

▪ GROOTHANDEL van -0,1 naar **-9,1**: donkere wolken pakken zich samen

In vergelijking daarmee, is de **groothandel**, die tot voor twee kwartalen lange tijd vaak de koppositie van sterkst scorende sector voerde, nog optimistisch te noemen. In werkelijkheid voelt de sector de **donkere wolken** ook steeds meer **samenpakken**. Dat zien we reeds enigszins in de evaluatie van het afgelopen kwartaal, van -1,2 naar -3,0, waarmee de groothandel **opnieuw een plaats moet afstaan**, maar ondanks het negatieve cijfer en de derde plaats toch nog enigszins voeling houdt met de best presterende sectoren

bouw en diensten. Bij de **vooruitzichten** gaan we echter naar -15,1 en wordt de oversteek gemaakt naar de kant van de sterk onderpresterende sectoren productie en detailhandel. Desondanks **wil de sector wel blijven investeren**, zowel in activa als in mensen (beide rond +16), waarin ze overigens telkens zelfs het pertinentst zijn van alle sectoren. De overige indicatoren omzet, export en winst compenseren dat echter met vooruitzichten rond -36.

▪ **BOUW** van -3,4 naar **+3,2: opvallend positieve tendens in Q4**

Ondanks toch heel wat negatieve berichtgeving en kopzorgen (cfr. o.a. impact hoge rente) tekenen de Limburgse bouwbedrijven in de POL-enquête voor de meest opvallende tendens met een **positieve evaluatie van het laatste kwartaal van 2023** (+3,2). De bouwbedrijven moeten daarmee enkel de dienstensector laten voorgaan. Het is **voor eerst in twee jaar** dat een duidelijk overtal van bouwbedrijven het voorbije kwartaal met **positief** evalueert. Ze tekenen daarmee ook voor de sterkste verbetering (Q3 was -8,1). Een duidelijk overtal van bouwbedrijven wil bovendien in het komende kwartaal **aanwerven** (+14,3), **maar investeringen** worden ook hier op een **lager pitje** gezet (van +8,6 in Q4 naar -10,0 in Q1). Globaal blijven de **vooruitzichten status quo** ten opzichte van het voorbije kwartaal.

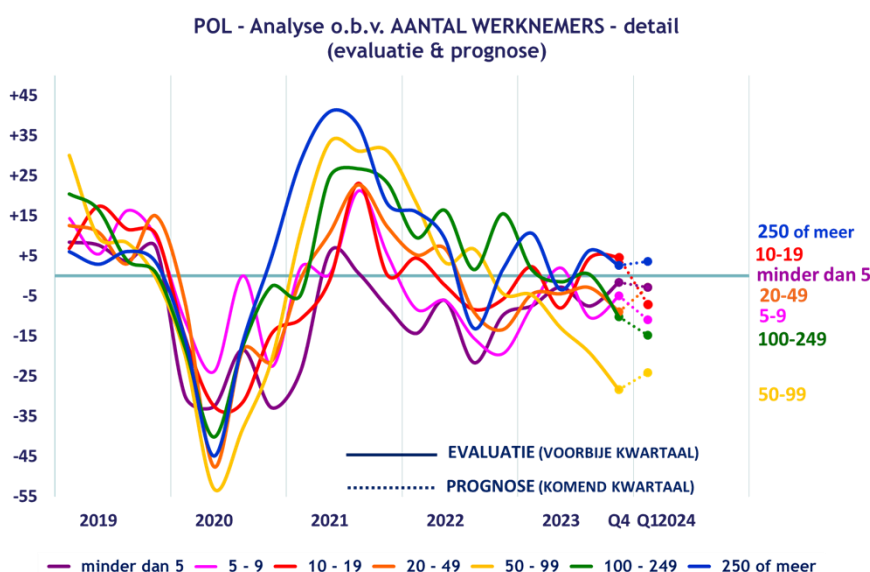
▪ **DIENSTEN** van +7,1 naar **+8,3: koppositie bestendigen**

De **dienstensector** is de **enige sector** waar de **vooruitzichten duidelijk crescendo** gaan. Het voorbije kwartaal werd met +4,9 dan wel door een duidelijke overtal van bedrijven **positief en het best van alle sectoren** beoordeeld, maar dat betekent toch een **lichte terugval in vergelijking met Q3 2023** (+6,0). Voor het **komende kwartaal groeit het overschot aan positief gestemde dienstenbedrijven** echter verder aan tot +11,8, waarmee de dienstensector **nog wat duidelijker de lead** neemt. Inzake tewerkstelling werd aan het einde van het jaar wat gas teruggenomen (van +11,2 naar +2,1), maar werden de investeringen opgetrokken (+9,3). Voor Q1 komen de **aanwervingsintenties terug op niveau** (+11,3), doet de **dienstenexport** zijn duit in het zakje (van +3,0 naar +15,6) en kleuren de **winstmargevooruitzichten** zowaar (erg) nipt groen (van -15,5 naar +0,0).

TOTAAL		BOUW		PRODUCTIE		DETAIL HANDEL		GROOTHANDEL		DIENSTEN		SECTOR
okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	
-2,9	-6,7	-3,4	+3,2	-11,6	-20,7	-8,5	-20,5	-0,1	-9,1	+7,1	+8,3	POL
Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	EVALUATIE
-4,9	-6,2	-8,1	+3,2	-13,1	-20,2	-11,1	-16,4	-1,2	-3,0	+6,0	+4,9	POL - voorbije 3 maanden
+2,4	+2,3	-2,6	+4,3	-20,5	-16,9	-6,7	-24,4	+5,9	+8,0	+25,5	+25,5	OMZET
-7,2	-6,5	+4,8	+11,8	-10,1	-15,7	-10,0	+0,0	+0,0	-7,1	-10,3	+3,0	EXPORT
+2,2	-3,2	-6,5	+5,7	-2,6	-15,8	-2,3	-17,5	+17,6	+12,0	+11,2	+2,1	TWERKSTELLING
+1,2	+1,3	-3,9	+8,6	-6,4	-15,8	-4,5	-2,5	-11,8	+8,0	-11,2	+9,3	INVESTERINGEN
-22,9	-25,0	-32,5	-14,3	-25,6	-36,8	-31,8	-37,5	-17,6	-36,0	+8,2	-15,5	WINSTMARGE
Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	PROGNOSE
-0,9	-7,2	+1,3	+3,3	-10,2	-21,2	-5,9	-24,6	+1,0	-15,1	+8,2	+11,8	POL - komende 3 maanden
+5,0	-3,6	+0,0	+5,7	-12,8	-19,7	-6,8	-41,0	+0,0	-36,0	+27,6	+25,8	OMZET
+0,0	-8,2	+18,2	+25,0	-7,2	-21,7	+0,0	+0,0	+11,1	-35,7	+0,0	+15,6	EXPORT
+6,3	+2,9	+6,6	+14,3	-6,4	-15,8	+13,6	-10,3	+11,8	+16,0	+11,4	+11,3	TWERKSTELLING
-0,3	-4,9	-1,3	-10,0	-7,7	-11,8	-4,5	-23,1	+5,9	+16,0	+6,7	+6,2	INVESTERINGEN
-15,3	-22,5	-17,1	-18,6	-16,7	-36,8	-31,8	-48,7	-23,5	-36,0	-4,8	+0,0	WINSTMARGE

ANALYSE op basis van de BEDRIJFSGROOTTE

- **KLEINE BEDRIJVEN (< dan 20 werknemers): beter laatste kwartaal 2023, maar lucht kleurt grijs**
Bij de **kleine bedrijven** met minder dan 20 werknemers zien we een **gelijklopende trend**. Bij de bedrijven met minder dan 5 (van -7,5 naar -1,6) en met 5 tot 9 werknemers (-10,5 naar -5,0) werd het **voorbije kwartaal** weliswaar **nog steeds negatief**, maar **toch een stuk beter dan het derde kwartaal** van 2023 geëvalueerd. Bij de bedrijven met **10-19 werknemers** geldt hetzelfde, zij het dat hier reeds vertrokken werd van een positieve evaluatie in Q3 (+4,5) en de winst slechts minimaal was in Q4 (+4,6). Daarmee kennen zij wel het **grootste overtal aan positief gestemde bedrijven**. Bij elk van deze klassen van kleine bedrijven zien we echter dat de **vooruitzichten toch weer een stuk grauwer** kleuren met respectievelijk -2,9, -10,9 en -7,0. **Meer kleine bedrijven** willen in het voorjaar van 2024 wel hun **personeel uitbreiden**.

- **KMO's (20 à 99 werknemers): erg moeilijk jaareinde, toch enige opklaringen in het vooruitzicht?**
De tendens is ook bij de KMO's met 20-49 en met 50-99 werknemers gelijklopend: een **erg zwak tot desastreus eindkwartaal** in 2023, maar **ietwat betere vooruitzichten**. Alleen gaan de **cijfers** bij de bedrijven met 50 tot 99 werknemers zo **veel dieper**, met een evaluatiecijfer van -28,4, waardoor zij zich **totaal afzonderen van alle andere grootteklassen** van bedrijven. **Deze middelgrote KMO's**, in goede dagen vaak de sterkhouders bij uitstek, **voelen vandaag de zwaarste klappen**. Ook al is sprake van enige verbetering als we naar het cijfers van de vooruitzichten kijken, hoofdzakelijk onder invloed van minder negatieve export- en tewerkstellingscijfers, toch blijft het overtal aan negatief gestemde bedrijven (-24,1) **blijft bijna dubbel zo groot** dan de op een na minst positief gestemde klassen (100-249 wn.) De net kleinere KMO's met **20-49 werknemers** stellen daartegen **een verbetering** van -8,9 naar -2,3 **in het vooruitzicht** om het jaar te beginnen, waarmee ze **op de grootste bedrijven na het minst negatief naar de nabije toekomst kijken**.
- **GROTE BEDRIJVEN (100-249 werknemers): snelle verslechtering zet zich door in Q1**
Deze grootteklasse kende in het derde kwartaal nog een nipt positieve evaluatie (+0,3), maar **zag de zaken in Q4 het snelst achteruitgaan** (-10,2). En die tendens zet zich voor de bedrijven met **100 tot 249 werknemers** naar hun aanvoelen ook nog verder in het komende kwartaal tot -14,8, de op een meest

negatieve vooruitzichten. Zij zijn daarmee de **enige grootteklasse** die **zowel een minder goed voorbije kwartaal, als een nog minder goed komend kwartaal** laten optekenen. Drie maanden geleden keek hier nog een nipte meerderheid positief op de zaken vooruit (+0,7).

- GROOTSTE BEDRIJVEN (250 werknemers of meer): licht positivisme houdt (alleen hier) stand**
 De **grootste bedrijven** ten slotte kenden ook een **iets minder florissant vierde kwartaal** in vergelijking met het derde (+6,4). Met +2,6 **handhaven** ze echter wel hun **positivisme**, al moeten ze de eerste plaats dit keer laten aan de bedrijven met 10-19 werknemers (+4,6). Voor het **komende kwartaal** blijven de grootste bedrijven echter **als enige over met een positief** en zelfs licht beter **voorzicht: +3,6**. Naast een blijvende tewerkstellingsaan groei, stellen ze **als enige** ook een **verdere positieve evolutie van de investeringen** in het vooruitzicht, al blijven de verwachtingen op deze vlakken beneden deze van drie maanden geleden. Ook inzake de verwachtingen rond de **evolutie van de winstmarge** zijn zij met -5,4 nog het **minst negatief**.

STIJGING/verbetering		DALING/verslechtering														AANTAL WERKNEMERS
TOTAAL		minder dan 5		5 - 9		10 - 19		20 - 49		50 - 99		100 - 249		meer dan 250		
okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	okt 2023	jan 2024	POL
-2,9	-6,7	+0,5	-2,2	-9,1	-7,9	+2,9	-1,2	+1,0	-5,9	-18,1	-26,3	+0,5	-12,5	+5,1	+3,1	
Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q3 2023	Q4 2023	EVALUATIE
-4,9	-6,2	-7,5	-1,6	-10,5	-5,0	+4,5	+4,6	-3,0	-8,9	-19,2	-28,4	+0,3	-10,2	+6,4	+2,6	POL - voorbije 3 maanden
+2,4	+2,3	-8,3	+0,0	+2,1	+2,7	+25,0	+18,6	+1,8	+0,0	-22,6	-17,9	-6,1	-3,3	+22,5	+10,8	OMZET
-7,2	-6,5	+25,0	+16,7	-18,2	-16,7	-4,8	+6,7	-3,8	+0,0	-13,6	-52,6	-16,7	-14,3	-10,7	+7,4	EXPORT
+2,2	-3,2	-18,6	-5,8	+2,1	+0,0	+8,3	+11,9	+3,6	-6,2	-10,0	-28,6	+21,2	-10,0	+22,5	+10,8	TWERKSTELLING
+1,2	+1,3	-8,6	+0,0	-2,1	+8,1	+10,4	+11,9	+5,5	-3,1	-13,3	-10,7	+9,1	+6,7	+10,0	-2,7	INVESTERINGEN
-22,9	-25,0	-27,1	-18,8	-36,2	+18,9	-16,7	-26,2	-21,8	-35,4	-36,7	-32,1	-6,1	-30,0	-12,5	-13,5	WINSTMARGE
Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	Q4 2023	Q1 2024	PROGNOSE
-0,9	-7,2	+8,6	-2,9	-7,8	-10,9	+1,4	-7,0	+4,9	-2,8	-17,0	-24,1	+0,7	-14,8	+3,8	+3,6	POL - komende 3 maanden
+5,0	-3,6	+7,2	-8,8	+8,5	-10,8	+16,7	+7,1	+0,0	+0,0	-23,3	-17,9	+6,1	-10,0	+10,3	+10,8	OMZET
+6,3	+2,9	+54,5	+9,1	-20,0	-16,7	+2,8	-6,7	+11,5	+2,8	-4,8	-27,8	-5,6	-23,8	-22,2	-3,7	EXPORT
-0,3	-4,9	-8,7	-1,5	+17,0	+10,8	+2,1	+4,8	+18,5	+12,3	-6,7	-14,3	+6,1	-10,0	+17,9	+8,1	TWERKSTELLING
-15,3	-22,5	-4,3	-8,8	-25,5	-32,4	+4,2	-14,3	+3,7	-3,1	-20,0	-17,9	+21,2	+0,0	+17,9	+8,1	INVESTERINGEN
						-20,8	-26,2	-9,3	-26,2	-30,0	-42,9	-24,2	-30,0	-5,1	-5,4	WINSTMARGE